

De Grote Oorlog

Lokale ankerpunten

Lubbeek

Maria Van Oekelen
Kris Scheys

Lubbeek tijdens de Duitse inval en de Belgische uitvallen

Augustus-september 1914

Toen het Duitse oorlogsultimatum op de tafel van de Belgische regering belandde met de dreiging om België als vijand te beschouwen als de doorgang tot Frankrijk zou worden belet, zou de katholieke minister van staat gezegd hebben: "Laten we onszelf niets wijsmaken. Het wordt verschrikkelijk". En dat werd het ook. Op 4 augustus 1914 trokken de eerste Duitse soldaten de Belgische grens over op weg naar Frankrijk. Hoe verschrikkelijk de daaropvolgende oorlog zou worden zou Lubbeek ondervinden op 19 augustus 1914.

Voorafgaande angst bij de Lubbeekse bevolking

De dreiging en ongerustheid waren al vóór de invallen van de Duitse legers in de harten gesloten. Vanaf 29 juli 1914 had de Belgische regering de "versterkte vredesvoet" ingeroepen. Op 31 juli 1914 werd in ons land een algemene mobilisatie uitgeroepen. De oproep kwam als een schok. Het Belgisch leger was in augustus 1914 dan ook een bonte mengeling van lotelingen, beroepsmilitairen, vrijwilligers van verschillende soorten en dienstplichtigen, van krachtige jonge mannen tot mannen van middelbare leeftijd. Juiste cijfers zijn niet gekend maar in onze gemeente gaat het om ongeveer 200 opgeroepen mannen.

De eerste oorlogsdagen in de gemeente

De eerste oorlogsdagen doken steeds meer Belgische soldaten op in het Lubbeekse straatbeeld. Voor hun logement klopten ze vaak aan bij de

inwoners. In kasteel Gellenberg bij de familie Halfflants, logeerden van donderdag 13 augustus 1914 tot dinsdagavond 18 augustus 1914 een kleine 200 soldaten.

*Kasteel Gellenberg,
noordzijde ca 1907 (foto J.
Halfflants).*

Het onderscheid tussen de klassen bleef bestaan: de officieren overnachtten binnen. De meeste soldaten sliepen buiten.

Het leger mocht bij de Lubbeekse bevolking alles opeisen wat het nodig had. Er kwam een groot gebrek aan transportmiddelen. Paarden auto's, fietsen, honden werden opgeëist.

Het Duitse leger verwachtte op 4 augustus 1914 een snelle doortocht door België naar Frankrijk. Het had niet verwacht dat er zo'n verzet zou zijn. Gevolg hiervan: Duitse soldaten raakten zeer gefrustreerd en dat vertaalde zich in geweld tegenover de burgerbevolking en zware repressie om mogelijke weerstand te ontmoedigen. Tien dagen heeft het hen gekost om de 12 forten rond Luik te veroveren. Deze slag heeft wel zeer zware menselijke verliezen geëist.

Augustus 1914

Op 12 augustus 1914 mislukte de Duitse ruiteraanval in Halen bij Diest.

*Oude prentkaart
(Verz. P. Van Schoonlandt.)*

De oorlog kwam steeds dichterbij. Op 13 augustus 1914 dook in het Lubbeekse luchtruim een Duits vliegtuig op: "die Taube", één van de bekendste vliegtuigen uit WO I, vooral als verkenningsvliegtuig.

Op 18 augustus had het Duitse leger Tienen ingenomen. Met een grote overmacht trok dit leger langs Tienen via Binkom en Lubbeek Sint-Martinus en Pellenberg. De inwoners van Binkom sloeg de angst om het hart. Honderden vluchtelingen trokken door Binkom, op weg naar Lubbeek en verder. Ze kwamen van alle omliggende dorpen: Sint-Joris-Winge, Vissenaken, Bunsbeek, Glabbeek, Wever, Kiezegem, Kerkom en andere plaatsen.

De oorlog was overal! Er werden loopgraven uitgegraven op de Diestsesteenweg. In Binkom werd de wacht opgetrokken op heuveltoppen, o.a. op het hof te Kortebroek, op het dak van de gemeenteschool. (Zie kaart met 2 invalswegen).

Een 2de inval op 19 augustus 1914 gebeurde vanuit de Diestsesteenweg langs Sint-Joris-Winge, Lubbeek Sint-Bernard en Linden om in Leuven te geraken. Deze laatste inval was voor onze gemeente de meest gruwelijke.

Op die 19de augustus 1914 trok het Duitse leger Leuven binnen.

September 1914

Een kleine maand later, in september 1914, reikte de Tweede Uitval van het Belgisch leger tot in onze gemeente en vonden er opnieuw gevechten plaats op Lubbeeks grondgebied. Deze Tweede Uitval kan niet worden begrepen zonder te verwijzen naar de internationale context, namelijk de gevechten aan de Marne. Met deze uitval wilde de Belgische legerleiding verhinderen dat alle Duitse troepen konden worden ingezet in Frankrijk. Zij wilden het Duitse leger aan de Marne verzwakken. De actie begon positief. Op 9 september 1914 werd Aarschot al heroverd. Het was ook de bedoeling Leuven te bevrijden van de Duitsers. Met dit doel voor ogen wilde het Belgisch leger de spoorweglijn Leuven-Tienen ontmantelen. Pellenberg werd het strijdtoneel van kleinere gevechtshaarden.

Vanuit Pellenberg stootten de troepen door richting Diestsesteenweg en Linden. Daar werd het kasteel heroverd. Vanuit Linden wilde het leger doorstoten tot Kessel-Lo. De aanvalspoging verliep minder succesvol. De inwoners van Lubbeek hoorden de hele dag door geknal. Ze probeerden het schieten te interpreteren maar niemand wist er het fijne van. Burgemeester Halflants werd geconfronteerd met de meest tegenstrijdige verhalen.

In september zakte de Duitse bezetter nogmaals af naar Binkom waar de molen werd neergehaald.

In oktober 1914 werd ook Pellenberg slachtoffer van een Duitse actie: de kerktoren werd afgeschoten.

Slachtoffers en schade

Voor de vele troepenbewegingen op weg naar Leuven heeft Lubbeek een tol betaald. Heel wat materiële *schade* kan op de rekening van het Belgisch leger worden geschreven.

Gemeente	Inwoners	Huizen Aantal	Huizen Afgebrand	%	Huizen Geplunderd	%
Binkom	1131	203	3	1%	82	82%
Linden	1280	294	103	35 %	90	31%
Lubbeek	3437	582	46	8%	58	10%
Pellenberg	945	175	10	6%	Onbekend	0%

Enkele voorbeelden: 2 huizen te Pellenberg, Wittevrouwenhoeve, kerktoren te Linden, e.a. De juiste vuurlijn; daarvoor moest alles wijken. Ook vernieling van de oogsten was een ramp.

Gemeente	Augustus-september '14 Gesneuvelde burgers	Augustus-september '14 Gesneuvelde soldaten
Binkom	0	0
Linden	17	16
Lubbeek Sint-Bernard	15	2
Lubbeek Sint-Martinus	1	1
Pellenberg	1	16

Het *dodencijfer* was jammer genoeg hoog. Ook in Lubbeek vielen vele *militairen* o.a. 16 te Linden zijn gekend maar andere latere bronnen geven aan dat er meer slachtoffers konden geweest zijn. Ook Pellenberg werd een dodenakker. De identificatie van de levenloze lichamen was geen gemakkelijke klus. Voor veel *burgers* uit Lubbeek werd de Duitse doortocht op 19 augustus 1914 een nachtmerrie. Sommige waren toevallige slachtoffers maar de meesten werden koudweg vermoord, zeker in Linden en Lubbeek Sint-Bernard. Heel wat militairen uit de fusiegemeente sneuvelde elders.

Verbeek, F., Jos

Geboren:
Lubbeek 1816
Woonplaats:
Pellenberg
Gesneuveld:
Omg. Leuven,
12-09-1914

Adams, Eduard

Geboren:
Binkom 1886
Woonplaats:
Lubbeek
Gesneuveld:
Pervijze,
21-11-1914

Regent, Julius

Geboren:
Linden 1890
Woonplaats:
Linden
Gesneuveld:
Muizen,
18-03-1919

1914Nijs, Jan

Geboren:
Roosbeek 1893
Woonplaats:
Binkom
Gesneuveld:
Bosbeek,
01-10-1914

LUBBEEK SINT-MARTINUS

- Oprichting hospitaal
- Schietincident: verzameling “verantwoordelijken” aan kapel
- Schietincident: oplossing in klooster

Klooster ca. 1925

Kasteel Gillès-de Pèlichy:weide

Herinneringsplaat in kapel

Burgemeester Halflants en echtg.

Licht mortier van het Duitse leger

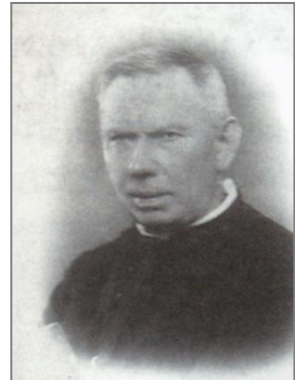
Zuster Imelda, priorin 1908-1933

LUBBEEK SINT-BERNARD

- Nacht 18-19 augustus 1914: 2de aanvalsgolf in de gemeente
- 19 augustus : Dievenhof, huizen Geestbeek en Diestsesteenweg in brand
- 19 burgers gedood
- Beschieting kerktoren
- Pastoor opgepakt en meegenomen naar Leuven

Dievenhof 2003 (KS)

Pastoor Goetstouwers

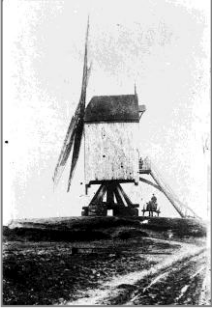
Afgebrande huizen op de Diestsesteenweg.
19 burgers worden vermoord.
(Tekening J. Halflants)

Hulde aan de slachtoffer

BINKOM

- Doortocht 19 augustus 1914
- Vluchtelingen
- Afbranden molen
- Weggevoerden

21 september 1914.
Molen afgebrand:
Reden: werden er
signalen gestuurd
vanuit de molen?

Frans Verreck (80 jaar)

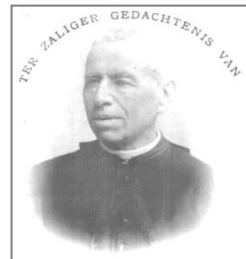
Samenkomst weggevoerden Meschede '17

Eduard Ickx: gebroken!

Kamp Sennelager Duitsland. Lazaret.
oktober 1915 (Ph. Constant)

Pastoor De Bie 1834-1915
Licht op de toren?

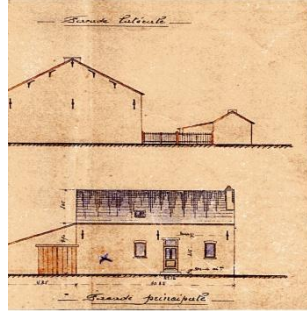

LINDEN

- Rood Kasteel: Belgisch leger neemt Duitsers onder vuur
- 19 augustus 1914: 96 huizen geheel en 13 gedeeltelijk afgebrand
- Belgische soldaten gedood in hoeve/herberg Collaer. Burgers gedood
- Vanaf 9 september 1914: gevechten aan andere kant Linden

Hoeve/herberg Collaer, J.Davidtsstraat

Hoeve/café J. Collaer Diestsest.

Graf serg. Marchal (1893-1914)

Pater V.Claes. Ontgraven 1915

Jules Collaer

Monument burgers

†12-09-'14: Vervisch, E.+ Foucoux

PELLENBERG

- 19 augustus 1914: inval:29 militaire slachtoffers; 1 burgerslachtoffer
- 10 september 1914:wraakneming Duitsers:
  - o Plunderen en afbranden kasteel
  - o Afschieten kerktoeren

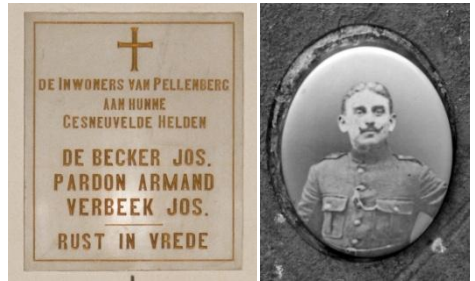
Kasteel de Maurissens ca 1907

Kasteel na brand in 1914

Kerktoeren afgeschoten

P. De Becker 27-04-1914

LOKALE BRONNEN

De Biolley-de T'Serclaes, G. *Le Carnet bleu. Oorlogsdagboek 1914.*

Halfants, A., Simonis, M. Seldte, F. *Lubbeek tijdens de Grootte Oorlog.* Jaarboek. Heemkundige Kring Libbeke vzw, Lubbeek, 2014.

Piron, J. *Pellenberg tijdens de oorlogsjaren 1940-1945.* In: Lubbeekse Historische Tijdingen, Lubbeek, oktober 2012, nr. 8 (WO I) p.7-14.

Scheys, K. *Lubbeek een eigen verleden. Conflicten en oorlogen in Lubbeek Sint-Bernard.* Heemkundige Kring Libbeke vzw, Lubbeek, 2011. (Enkel digitaal beschikbaar).

Scheys, K., Van Assche, P., Van Schoonlandt, P. *De Grootte Oorlog. Belgische militairen uit of in de Lubbeekse deelgemeenten.* Heemkundige Kring Libbeke vzw, Lubbeek, 2014.

Van Assche, P. *Lubbeek ten tijde van de Duitse inval en de Belgische uitvallen. Augustus-september 1914.* In: Lubbeekse Historische Tijdingen, Lubbeek, oktober 2014, nr. 11.

Van Ermen, E. Lubbeekse parochieverslagen. In: Lubbeekse Historische Tijdingen, april 2014, nr. 10.

Verbist, H. *Geschiedenis van Linden. Het verloren dorp.* Culturele Raad, Linden, 1972.

Wolfs, C., Van Oekelen, M. *Fragmenten uit het verleden van landelijk Binkom.* Heemkundige kring Libbeke vzw, Lubbeek, 2013.

Verschijnt in november 2018

Halfants, A. Oorlogsdagboek 1917-1918. Heemkundige Kring Libbeke vzw, Lubbeek, 2019.

Verschijnt in 2019

Halfants, A. Oorlogsdagboek 1917-1918. Heemkundige Kring Libbeke vzw, Lubbeek, 2019.

HEEMKUNDIGE KRING LIBBEKE vzw

De Heemkundige Kring Libbeke vzw werd in 1978 boven de doopvont gehouden naar aanleiding van het Jaar van het Dorp. Het was de bedoeling dat de inwoners van de verschillende deelgemeenten elkaars patrimonium leerden kennen. Vanaf dat jaar volgden de initiatieven door de kring elkaar op.

Gedurende 25 jaar is de kring een feitelijke vereniging geweest. Vanaf 2003 werd er overgeschakeld naar een vzw-structuur.

Doel

De Heemkundige Kring Libbeke stelt zich tot doel:

- De lokale en regionale geschiedenis van Lubbeek bestuderen
- Waardering stimuleren voor de historische dimensie van erfgoed
- Archiveren en bekend maken van de studieresultaten door publicaties, tentoonstellingen, voordrachten, e.a.
- Deelnemen aan studies van andere verenigingen

Werking

De werking van de kring wordt gedragen door geëngageerde bestuursleden.

Toch kan de heemkundige kring maar functioneren dank zij de leden! Zij zijn een stimulerende kracht en dank zij hun steun kunnen de bestuurleden en actieve leden interessante initiatieven uitwerken.

De kring streeft ernaar zoveel mogelijk samen te werken met het gemeentebestuur en met andere verenigingen.

De jongerenwerking onder de vorm van kindvriendelijke rondleidingen zijn bekend tot buiten Lubbeek.

Ledenwerking

Leden betalen elk jaar een lidgeld. In 2018 en 2019 bedraagt het lidgeld € 19. (Steunend lid: € 25; erelid € 50).

Dat kan betaald worden op rekeningnummer BE94 0014 1608 5014 van Heemkundige Kring Libbeke, Uilekot 3, 3210 Lubbeek.

Hiervoor ontvangen de leden:

- driemaal per jaar een Nieuwsbrief.
- vermindering op alle publicaties die door de kring worden uitgegeven.
- vermindering op de georganiseerde uitstappen.

Wij hopen u te mogen verwelkomen!